

דברי חכמים

סוגיות אקטואליות בראי ההלכה ● מכירת מניות במכירת חמץ ● פ' צו שבת הגדול תשפ"ו

מניות בשטר מכירת חמץ הצורך והמשמעות

שלום וברכה

בעקבות השינויים שחלו במבנה ההשקעות לאחר ביטול האג"ח המיועדות, ודבר זה קיים גם במסלולים הכשרים לסוגיהם בכל הכשריות.

בעלון נעמוד על השאלות האם המכירה חלה, האם צריך בכלל למכור מניות, והאם המכירה מועילה.

ראשית, הלכה פסוקה היא שהחותם על שטר מתחייב בחתימתו, בין אם קרא את הכתוב בשטר ובין אם לא קראו¹, בין אם הבין את הכתוב ובין אם לא הבינו, החותם מתחייב על כל האמור בשטר².

ואף על פי שיש חולקים בדבר³, מכל מקום בנידון דידן יש לומר שחתימתו מחייבת, אף אם לא העלה בדעתו שהיקף מכירת החמץ מגיע לסכום הגדול לאין שיעור ממה שחשב בתחילה.

אלא שלפי סדרי המסחר והדין הנהוגים בארץ ובעולם, מכירת מניות סחירות נעשית באמצעות מנגנון מוסדר של רישום, סליקה והעברת זכויות, ובדרך כלל אין היא נעשית כקניין פרטי פשוט.

משום כך מתעוררת השאלה האם מוכר החמץ יכול למכור מניות אלו במסגרת שטר מכירת חמץ, בשעה שאין בידו אפשרות מעשית לבצע את העברת הזכויות בדרך המקובלת לכך.

נשתדל היום ב"ה לעסוק בנושא מרתק שרק מתי מעט שמים לב אליו ואל המשמעות שלו.

כשיהודי חותם בערב פסח על שטר מכירת חמץ לגוי, יש מילה אחת היכולה לשנות מאוד את היקף המכירה.

מילה זו עלולה להרחיב את המכירה מדבר מועט, כגון בקבוק ויסקי אחד להיקף גדול בהרבה עד כדי כספי חיסכון והשקעות שנצברו במשך השנים לצורך זקנה או נישואי הילדים. לכן חשוב מאוד להכיר נקודה זו ולעמוד עליה.

נקדים ונאמר: אנו סמוכים ובטוחים בצדקותם של ישראל, שאם יתברר שיש צורך בכך, יוותרו על ממונם ולא יעברו על איסור חמץ.

אלא שכמעט בכל שטרי מכירת חמץ מופיעה גם המילה מניות, ומשמעות הדבר אינה מצטמצמת בהכרח למניות המוחזקות באופן ישיר בלבד, אלא עשויה לכלול גם החזקות המצויות במסגרת קרנות פנסיה, קרנות השתלמות, קופות גמל וכיוצא בהן.

ואל יאמר אדם: מאחר שאני מחזיק את חסכוני במסלול כשר, שוב אין לי שייכות למניות כלל. בפועל, כמעט בכל קרנות הפנסיה כיום קיימת גם החזקה במניות

1. שולחן ערוך חו"מ סימן מה' סעיף ג'.
2. שולחן ערוך חו"מ סימן סא' סעיף יג'.
3. מחצית השקל אורח חיים סימן תמח' ס"ק ד'.

מניות בשטר מכירת חמץ הצורך והמשמעות

זאת ועוד, במוצרים פיננסיים כגון קרנות פנסיה, קרנות השתלמות וקופות גמל, העמית עצמו אינו מוכר בפועל את מניות הבסיס, אלא מנהל הקרן הוא שמנהל את הקנייה והמכירה, ואילו העמית רשאי לכל היותר לפדות את זכויותיו במוצר.

ונמצא שיש מקום לתמוה: כיצד יכול אדם למכור במסגרת מכירת חמץ זכות המכירה במניות, בשעה שזכות זו מעולם לא הייתה מסורה בידו כלל.

ואף על פי כן כתבו הפוסקים שמדינא אין הכרח שהמכירה תחול דווקא לפי חוקי המדינה וסדריה⁴ פוסקים רבים כתבו שכתבו שמכוון שלבעל המניות אין לו אפשרות מעשית לשנות דבר בחברה אין זו בעלות כלל אלא פיטומי מילי וכל הבעלות היא לרווח והפסד⁵ ומחזיק המניות אינו נושא באיסורי התורה ולכן לא צריך כלל למכור את מניותיו במכירת חמץ⁶.

עוד יש לדון אם מכירת המניות בערב פסח מועילה במוצרים מנוהלים, מאחר שמנהלי הקרנות ממשיכים לקנות ולמכור גם בימי חול המועד עצמם.

ודבר זה מצוי גם במסלולים הכשרים, שכן לאחר ביטול האג"ח המיועדות קיימת גם בהם חשיפה לנכסים הנסחרים בשוק.

ואם כן, אף לאחר המכירה עלולות להיכלל בזכויותיו של האדם מניות חדשות שנרכשו בתוך ימי הפסח.

בעלון זה העלינו ארבע נקודות עיקריות: האחת, הכללת מניות בשטר מכירת חמץ עלולה להרחיב מאוד את היקף המכירה, ואין מדובר עוד בסכום קטן וזניח.

השנייה, מצד עצם החתימה על השטר, יש מקום לדון שאפשר שהמכירה חלה.

השלישית, לדעת פוסקים רבים אין צורך כלל למכור מניות במכירת חמץ.

והרביעית, אף אם יכלול אדם את מניותיו במכירה, יש מקום לדון אם מכירה זו מועילה למעשה במוצרים מנוהלים, שבהם המסחר נמשך גם בימי הפסח עצמם.

ולכן נראה לעניות דעתנו שאין צורך לכלול את המילה מניות בשטר מכירת חמץ.

ומי שרוצה להימנע מכך, יכול למחוק בעט את המילה מניות מתוך השטר קודם החתימה.

פסח כשר ושמח!

---

6. אגרות משה אבהע"ז חלק א' סימן ז', קובץ תשובות חלק ג' סימן קכד', מנחת שלמה תניינא סימן ק', השבט הלוי חלק יא סי' סב', וכן נראה דעת החזו"א אבהע"ז סי' עג' ס"ק ד', שכתב שאין חיובי תורה בבעלות חלקית על חפץ.

4. שו"ת חת"ס או"ח סי' קיג', שו"ת דברי חיים ח"ב סי' לז', ושו"ת חשק שלמה סי' ב'.

5. בין אם יש לבעל המניות זכות הצבעה ובין אם לא.